

Door Henk Jongsma

Wildernis

Inleiding

Een van de klassiekers uit de Nederlandse literatuur is het gedicht *De Dapperstraat* van J.C. Bloem, dat zo begint:

Natuur is voor tevredenen of legen.
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bos, ter grootte van een krant,
Een heuvel met wat villaatjes ertegen.

Op https://www.youtube.com/watch?v=mG_78_Aa07Y kun je het hele gedicht zien en horen.

Dat gedicht wordt nogal eens geciteerd als het over de natuur gaat. Het is duidelijk: volgens Bloem stelt de natuur in Nederland eigenlijk niks voor en alleen mensen die niet te veel over het leven nadenken, kunnen ervan genieten.



Als Bloem de discussies, hevige protesten en demonstraties rond de Oostvaardersplassen in 2017 en 2018 had meegemaakt, had hij misschien deze regels niet geschreven. Wat daar gebeurde, vatte *De Stentor* op 5 juni 2018 mooi samen:

'De Oostvaardersplassen is een natuurgebied tussen Almere en Lelystad ter grootte van een stad als Amersfoort, aangelegd door de mens na 1968. Is het echte natuur of nep-natuur? Allerlei organisaties, politieke partijen en biologen vinden daar iets van. Het ene kamp: je moet voor die dieren zorgen. Dus ook bijvoeren. Het is nep-natuur. Het andere kamp stelt: laat de natuur zijn gang gaan, grijp zo min mogelijk in. Dus niet bijvoeren.' (<https://www.destentor.nl/lelystad/verhitte-discussie-over-de-oostvaardersplassen-dit-moet-je-weten~a3621954/>)

Hidde Boersma, wetenschapsjournalist, ging op zoek naar de achtergronden van deze hevige discussie en interviewde daarvoor de natuurfilosoof Martin Drenthen. Is natuur hetzelfde als wildernis? Daarover gaat deze lesbrief.

Doelgroep

Deze lesbrief kan worden gebruikt in de klassen 4 en 5 havo en 4, 5 en 6 vwo.

Opzet van deze lesbrief

- Je leest het interview nauwkeurig en maakt opdracht 1 t/m 3.
- Je ontleedt een aantal redeneringen in opdracht 4 t/m 7.
- Je leest een artikel over een twistpunt dat al in het interview van Hidde Boersma werd aangekondigd en maakt opdracht 8 t/m 10.
- Je schrijft een artikel voor leeftijdsgenoten in opdracht 11 en 12.

Uitgangstekst

Waarom Nederland niet klaar is voor nieuwe wildernis

1 Nog een paar dagen en dan beginnen boswachters van Staatsbosbeheer met het afschieten van ruim 1.800 edelherten in de Oostvaardersplassen, om de massale wintersterfte van vorig jaar te voorkomen. Afgelopen donderdag besliste de rechter dat de provincie Flevoland de vergunning voor het doden van de herten rechtmatig heeft verleend. Het kort geding, aangespannen door onder meer Stichting De Faunabescherming en Dierbaar Flevoland, was de laatste poging van natuurorganisaties om de



Oostvaardersplassen te redden van verregaand menselijk ingrijpen en de natuur haar gang te laten gaan. Vrijdag werd bekend dat twee boswachters zich hebben laten overplaatsen omdat ze gewetensbezwaren hebben: ze weigeren gezonde dieren af te schieten.

2 Het besluit tot afschieten is de voorlopige climax in een jarenlange discussie over het bestaansrecht van de Oostvaardersplassen. Natuurfilosoof Martin Drenthen, hoofddocent aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is niet gelukkig met de uitspraak van de rechter. Hij had liever gezien dat de Oostvaardersplassen zich verder ontwikkelden zoals oorspronkelijk bedoeld was, met de dood als natuurlijk onderdeel van het leven in de natuur. Tegelijkertijd had Drenthen niet anders verwacht: Nederland heeft nu eenmaal een moeizame verhouding met wildernis, zo laat hij zien in zijn boek *Natuur in mensenland*.

3 Met hem lopen we door de Gelderse Poort, een natuurgebied in een bocht van de rivier de Waal, vlak bij het centrum van Nijmegen. Het gebied bestond tot in de jaren negentig nog uit maïsvelden en weiden zover het oog reikte. Nu is het een plek waar joggers in de schemering zomaar kunnen stuiten op een paar wilde paarden.

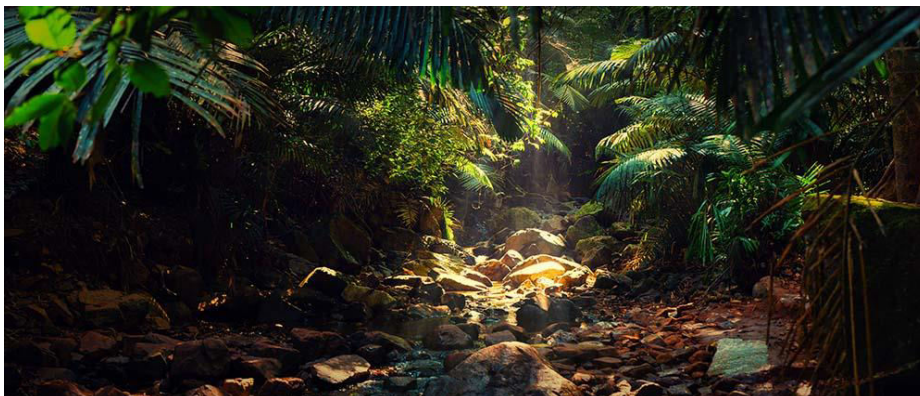
4 Wat ging er toch zo mis bij de Oostvaardersplassen?

'De Oostvaardersplassen bestaan nu zo'n dertig jaar. Lange tijd ontwikkelde de nieuwe wildernis, waar de natuur zo veel mogelijk haar gang mocht gaan, zich buiten het zicht van de samenleving. Een keerpunt was volgens mij de film *De Nieuwe Wildernis*, die 700 duizend bezoekers trok. Toen kreeg het gebied opeens aandacht van het hele land.

5 Het idee dat er spontaan nieuwe natuur kan ontstaan, sprak tot de verbeelding, maar de term "wildernis" in de titel wekte ook wantrouwen. Mensen associëren dat woord met iets wat buiten de menselijke invloed staat. Hoe kun je iets wildernis noemen als er een hek omheen staat? Vervolgens probeerden de filmmakers ook nog eens alle menselijke invloed in het gebied buiten beeld te houden. Dat versterkte de misvatting dat natuur alleen natuur is als ze vrij is van elke menselijke invloed en dat natuur en cultuur elkaar uitsluiten. Dat ecologen al jaren woorden als wildernis of oernatuur bleken te gebruiken als ze het over de Oostvaardersplassen hadden, maakte het nog verdachter. Toen ontstond er reuring.'

6 Wildernis, dat bestaat niet in Nederland, en dat moeten we ook niet willen?

'Er zit een kern van waarheid in het bekende cliché dat God de wereld schiep, maar dat Nederland is geschapen door de Nederlanders. Nederland is altijd een aangeharkt land geweest, waar de mens een grote invloed had op de omgeving. Wildernis is iets van ver weg, in dit land houden we de natuur onder controle.'



7 Waar komt onze moeizame verhouding tot wildernis vandaan?

'Nederland heeft een historie van zorgen voor de natuur, zo is de natuurbeweging ooit ook begonnen. Het behoort tot de christelijke notie van rentmeesterschap. Wij passen op de natuur, want zonder ons loopt het uit de hand. Van het onderhouden van heidegebieden tot de zeehondencreche in Pieterburen: wij komen op voor kwetsbare dieren en helpen de natuur een handje. Niet zo lang geleden vertelde een gedeputeerde dat hij tegen de komst van de wolf was in de Oostvaardersplassen, want wist ik wel hoe brutaal wolven doden? Dat kunnen mensen toch veel humaner? Dat is een extreme versie van het idee dat de natuur het best onder onze invloed kan staan, maar het is wel illustratief voor hoe wij naar de natuur kijken. De Oostvaardersplassen passen absoluut niet in deze natuurvisie.'

8 Die weerstand tegen het idee van wildernis leidde tot een bijzondere kongsji van boeren en dierenliefhebbers.

'Wat bij de Oostvaardersplassen niet hielp, is dat er runderen en paarden rondliepen – juist de dieren waarvan we ook gedomesticeerde varianten kennen. Voor paardenmeisjes is het simpelweg niet te bevatten dat er ook beesten zijn die er niet zo uitzien als hun lievelingsdieren op de manege. Terwijl de paarden in de Oostvaardersplassen op veel vlakken een beter leven hebben. Ze kiezen hun eigen partner en leven in sociale groepen die ze zelf uitzoeken.'

9 Ook voor boeren is het zien van magere dieren onverteerbaar. Zij voelen zo'n verantwoordelijkheid om voor hun vee te zorgen, dat het voor hen onbegrijpelijk is dat ecologen soortgelijke dieren niet willen bijvoeren. Voor beide groepen is een natuurlijk sterfproces het ergste wat je een dier kunt aandoen, dan zien ze nog liever dat ze preventief worden afgeschoten. Al zijn er mensen die ook daar moeite mee hebben, voor hen is eigenlijk geen enkele oplossing goed genoeg.'

10 Voelt u geen pijn bij het zien van die stervende dieren?

'Het ging mij door de ziel toen ik er eens met studenten in de winter was. Maar ik wilde ook niet direct ingrijpen. Het is maar de vraag of het natuurlijke sterfproces zoveel lijden teweegbrengt. Er zijn studies die laten zien dat dieren dan in een soort slaapstand gaan. Bovendien weet ik dat het erbij hoort: ook op de Afrikaanse savanne sterven de meeste dieren door voedselgebrek.'

11 Als het aan het eind van de middag snel donker wordt en we het gebied uit willen, bestijgen we een steile brug. Eronder is een eeuwenoude riviertak uitgegraven, waar de Waal bij hoogwater weer instroomt. Op het strand staan een paar kale stammen van bomen die eerdere overstromingen niet hebben overleefd.

12 Waarom is de Gelderse Poort wel een succes geworden?

'Omdat bij de uiteindelijke aanleg rekening is gehouden met de geschiedenis van het gebied en met de gevoelens van de omwonenden. In de jaren tachtig wilde Rijkswaterstaat de dijken massief ophogen, maar daar kwam veel weerstand tegen omdat daardoor het traditionele, kleinschalige rivierlandschap zou verdwijnen. In een nieuw plan werden de akkers omgezet tot overloopgebieden voor de rivier, en hoefden de dijken nauwelijks hoger te worden. Daardoor behield het gebied zijn karakter.'



13 Kijk maar om je heen: je ziet hier delen van de verdedigingslinie uit de Koude Oorlog terug, in de verte staat een schoorsteen overeenkomstig van een voormalige steenfabriek, die klei haalde uit de rivier. Het gebied vertelt nu een verhaal, een verhaal over onze strijd met het water en met de natuur, maar ook over hoe we ermee samenwerkten. Het is een gelaagd landschap, een leesbaar landschap.'

14 Vinden mensen het echt belangrijk dat ze de geschiedenis kunnen teruglezen in het landschap?

'Mensen halen hun identiteit voor een belangrijk deel uit de plaats waar ze vandaan komen. Jantien de Boer, columnist bij de *Leeuwarder Courant*, kwam een tijdje terug met de term "landschapspijn". De omgeving van haar jeugd was zo veranderd dat het pijn deed, ze herkende haar niet meer. Een landschap dat mensen kunnen lezen en begrijpen, geeft houvast.'

15 De Oostvaardersplassen hebben dat niet?

'Minder, natuurlijk, ook omdat het daar om nieuw land gaat. Het is voor een belangrijk deel een verhaal van ecologen gebleven, waarmee niet iedereen zich kan identificeren.'



16 Is landschap dan alleen maar folklore, iets wat niet mag veranderen?

'Als natuurbeschermer moet je daar wel voor oppassen, dat je van het landschap geen openluchtmuseum maakt. Maar de meeste mensen vinden verandering prima. Het moet alleen niet te snel gaan, en vooral: het moet betekenis hebben. Een landschap mag zich dus best ontwikkelen, als er maar wel een begrijpelijk verhaal achter zit.'

17 Achter de Oostvaardersplassen zit geen verhaal. Toch zijn mensen zich enorm gaan hechten aan het natuurgebied.

'Dat klopt. Er is een nieuwe stroming natuurbeschermers die vindt dat we onszelf niet belangrijker moeten maken dan we zijn. Zij vinden dat we de natuur meer haar gang moeten laten gaan, zonder onze bemoeizucht. Voor hen is natuur alles wat zich onttrekt aan de menselijke planningsdrang, of dat nu het mos is tussen de tegels of de schimmel in je huis. Dat er een hek om de Oostvaardersplassen staat, maakt ze voor hen niet minder natuur. Van een eiland kunnen dieren immers ook niet wegtrekken. Het gaat erom natuurlijke processen, die zich buiten onze macht voltrekken, hun gang te laten gaan. Ook deze stroming is gerechtvaardigd, maar ze schuurt wel met de andere visie.'

18 In uw laatste boek *Natuur in mensenland* stelt u dat voor sommige mensen wildernis juist betekenis geeft aan hun leven.

'Voor veel moderne mensen, vooral Randstedelingen, is natuur iets om in te ontsnappen aan de hectiek. Wildernis contrasteert met hun moderne leven, en geeft er juist daardoor betekenis aan. Denk aan *Brave New World*, het boek van Aldous Huxley over een wereld waar alles uiteindelijk is geregeld en iedereen even gelukkig is. En toch is het een dystopisch boek, omdat in zo'n wereld niks meer betekenis heeft. Iets krijgt pas betekenis als je het ergens mee kunt vergelijken, als het niet vanzelfsprekend is.

19 De waardering voor de Oostvaardersplassen, en voor wildernis in het algemeen, is dan ook groter in de stad dan op het platteland, zo blijkt uit sociologisch onderzoek. Ik denk dat dat komt doordat rurale mensen doorgaans meer geworteld zijn in hun omgeving en lokale gemeenschap dan stedelingen, en meer waarde hechten aan de geschiedenis van hun landschap.'

**20 De behoefte te ontsnappen aan het moderne leven doet denken aan de hoofdpersoon uit de film *Into the Wild*, die de wilde natuur van Alaska intrekt.**

'Absoluut. Die jongen komt uit een goed milieu, maar besluit toch om zijn tot in de puntjes geregelde leven achter zich te laten. Hij is op zoek naar betekenis en vindt die in de amorele, wilde natuur, die een tegenwicht vormt tegen het kleinburgerlijke bestaan in de beschaafde wereld, waar je je tegen elk ongemak en elke onverwachte gebeurtenis kunt verzekeren. Hetzelfde zie je in de film *Grizzly Man* van Werner Herzog. Daar probeert een man samen te leven met beren, omdat hij zich niet thuis voelt in de moderne wereld. In beide films gaat de hoofdpersoon aan het eind dood en dat is geen toeval. Kijkers, en vooral stedelingen, hebben een bijna perverse fascinatie met onze eindigheid, ook als we in onze luie bioscoopstoel zitten.'

21 Is de strijd rond de Oostvaardersplassen eigenlijk een cultuurstrijd tussen de twee natuurvisies?

'Zeker. De strijd tussen twee manieren om naar natuur te kijken, vertaalt zich in een strijd tussen traditionelen en modernen, tussen de stad en het platteland. En die tegenstelling wordt versterkt in het huidige tijdsgewricht, waarin politici de elite en het volk tegenover elkaar zetten. De Oostvaardersplassen worden een elitair ecologenspeeltje genoemd, een experiment met dieren. Er heerst een sentiment dat ecologen van achter hun tekentafel de geschiedenis van een gebied komen uitwissen, die belangrijk is voor traditionelen. Niet specifiek in de Oostvaardersplassen, maar overal in het land. Dat botst.'

22 Wat gaat er nu gebeuren met de Oostvaardersplassen?

'Ik vrees dat we voorlopig het idee moeten loslaten van een natuurgebied waar de mens minimaal ingrijpt en waar natuurprocessen bepalend zijn. Er is besloten dat de mens voortaan de wildstand reguleert en er zijn plannen om voorrang te geven aan toerisme. Dat leidt vroeg of laat tot vakantiehuisjes, fiets- en wandelpaden en hier en daar een kijkhut voor vogelaars. Een aangeharkt natuurgebied met natuur die in de pas loopt.'

23 Kan wildernis uiteindelijk wél een plaats veroveren in het Nederlandse landschap?

'Wildernis in de betekenis van ongerepte natuur kan hier niet bestaan, de menselijke geschiedenis laat zich niet ongedaan maken. Maar ook de meeste verre plaatsen die wij als ongerepte wildernis beschouwen, zijn door mensen beïnvloed. De vraag is daarom eerder of wij zoiets als "wildheid" een plaats kunnen geven in ons landschap. Ik zie daar wel voorbeelden van, onder andere hier in de Gelderse Poort, waar we als mensen hebben besloten om, uiteraard binnen bepaalde grenzen, plaats te maken voor natuurlijke processen die we lange tijd hebben onderdrukt, zoals overstroming, erosie,

successie en predatie. Dat zou een nieuw verhaal kunnen vormen in onze omgang met de natuur. Wildheid als nieuw cultuurlandschap.'

24 Kunnen we ons in de toekomst opmaken voor meer strijd om de natuur?

'De wolf zou weleens zo'n twistpunt kunnen worden. Het dier roept zowel intense haat als intense bewondering op. Sommige mensen menen dat we de morele plicht hebben te proberen met alle andere soorten in ons landschap samen te leven. Deze mensen denken dat we slim en rijk genoeg zijn om een oplossing te vinden voor concrete problemen. Volgens anderen laat de wolf juist zien dat je de natuur zult moeten beheersen en onder controle houden en dat je het dier zult moeten uitroeien als blijkt dat vreedzaam samenleven onmogelijk is. Hier zien we de klassieke tegenstelling tussen de twee natuurvisiestromingen. Ik verwacht meer van dit soort conflicten nu de wereld, onder andere door klimaatverstoring, steeds wilder wordt.'

Naar: Hidde Boersma, in: *de Volkskrant*, 8 december 2018.

Nauwkeurig lezen

Opdracht 1

In elke tekst die je leest, kom je wel woorden of uitdrukkingen tegen waarvan je de betekenis niet of niet zo goed kent. Vaak kun je uit de context, dus uit de tekst zelf, wel (ongeveer) opmaken wat wordt bedoeld. Natuurlijk is het veiliger om een woordenboek te raadplegen, maar ja, dat kost vaak meer tijd.

In deze opdracht ga je beide doen. In schema **a** noteer je de betekenis waarvan jij denkt dat die goed is. In schema **b** controleer je de betekenis aan de hand van een woordenboek. Hoe vaak had je het goed?

a Vul je eigen omschrijving in, die je haalt uit de context van het interview.

Alinea	Woord of woordgroep	Eigen omschrijving afgeleid uit de context
1	rechtmatig	
	kort geding	
2	climax	
5	associëren	
	ecologen	
6	cliché	
7	gedeputeerde	
	humaner	
8	kongsi	
	gedomesticeerde varianten	
9	preventief	
12	kleinschalig	
	overloopgebieden	
13	gelaagd	
16	folklore	
18	hectiek	
	ultiem	
	dystopisch	
19	sociologisch onderzoek	
	rurale	
	lokale gemeenschap	
20	amorele	
	perverse	
	fascinatie	
22	reguleert	
23	erosie	
	successie	
	predatie	

- b** Zoek de betekenis op in een woordenboek en vul die in. Zet een vinkje als je in vraag **a** de juiste betekenis had ingevuld.

Alinea	Woord of woordgroep	Eigen omschrijving afgeleid uit de context	Goed
1	rechtmatig		
	kort geding		
2	climax		
5	associëren		
	ecologen		
6	cliché		
7	gedeputeerde		
	humaner		
8	kongsi		
	gedomesticeerde varianten		
9	preventief		
12	kleinschalig		
	overloopgebieden		
13	gelaagd		
16	folklore		
18	hectiek		
	ultiem		
	dystopisch		
19	sociologisch onderzoek		
	rurale		
	lokale gemeenschap		
20	amorele		
	perverse		
	fascinatie		
22	reguleert		
23	erosie		
	successie		
	predatie		

Opdracht 2 Groepsopdracht

In een woordenboek vind je de algemene betekenis (of betekenissen) van elk woord. Maar in de praktijk kan een schrijver door de context een toch iets specifieker of iets genuanceerder betekenis geven. Daarom kunnen jouw omschrijvingen, ook al komen ze niet letterlijk overeen met wat het woordenboek zegt, toch best goed zijn. Vorm een groepje van vier personen en bespreek samen de betekenissen die wat afwijken van de omschrijving in het woordenboek. Bij twijfel raadpleeg je natuurlijk je docent.

Opdracht 3

- a** Wat is de actuele aanleiding voor dit interview?
- b** Waarom kan de interviewer verwachten dat Drenthen interessante dingen over het onderwerp kan zeggen?
- c** Waar wordt dit interview gehouden?
- d** Waarom is dit een geschikte plaats voor het interview?
- e** In dit interview worden twee natuurgebieden besproken. Welke twee?
- f** Deze twee natuurgebieden zijn niet op dezelfde manier ontstaan. Wat is het belangrijkste verschil?
- g** Ze zijn ook niet op dezelfde manier ingericht. Wat is het belangrijkste verschil?
- h** Drenthen verwacht meer twistpunten. Waardoor zal het aantal volgens hem toenemen?

Redeneren

Opdracht 4

In de discussie rond de Oostvaardersplassen heeft iedereen zijn eigen redenering. Zo'n redenering kan op verschillende manieren zijn opgebouwd, bijvoorbeeld:

Voorbeeld A

- 1) een waarneming: ik zie ... / ik lees ... / ik hoor ...
- 2) een eigen mening of standpunt: maar ik vind ...
- 3) argumenten bij het eigen standpunt: want ...
- 4) een conclusie: dus ...

Voorbeeld B

- 1) een eigen mening of standpunt
- 2) argumenten daarvoor
- 3) een waarneming
- 4) een conclusie

Voorbeeld C

- 1) een aantal argumenten: omdat ...
- 2) een concluderend standpunt
- 3) een waarneming
- 4) een conclusie

Opmerking

- Zet voor elke redenering vier stappen.
 - Er zijn vaak meer argumenten. Noteer ze allemaal.
- a** Noteer de redenering van de paardenmeisjes uit alinea 8.
- b** Noteer de redenering van de boeren uit alinea 9.
- c** Noteer de redenering van de ecologen uit alinea 9.
- d** Noteer de redenering van Martin Drenthen in alinea 10. Let op: Er zijn meer argumenten!
- e** In alinea 2 staan twee redeneringen van Martin Drenthen. Noteer die allebei.
- f** In alinea 5 vind je een redenering van de mensen rond het begrip wildernis. Noteer die redenering.
- g** In alinea 7 vertelt Drenthen hoe de natuurbeweging is ontstaan. Welke redenering volgen de oprichters?
- h** Welke redenering volgde Rijkswaterstaat toen er verzet kwam tegen de dijkverhoging in alinea 12?
- i** Jantien de Boer bedacht de term 'landschapspijn' (alinea 14). Noteer haar redenering.
- j** In alinea 17 vertelt Drenthen dat er een nieuwe stroming natuurbeschermers is ontstaan. Welke redenering volgen zij?
- k** In de slotalinea noemt Drenthen twee visies op de komst van de wolf. Noteer de beide redeneringen die tot die visies leiden.

Opdracht 5 Groepsopdracht

Jouw uitwerking van opdracht 4 kan er heel anders uitzien dan die van je medeleerlingen, zeker als jullie voor een verschillende opbouw hebben gekozen. Maar in elk geval zullen standpunten en argumenten moeten overeenkomen. Vorm weer een groep van vier personen en vergelijk en bespreek jullie uitwerkingen.

Opdracht 6

In al die redeneringen worden argumenten gebruikt. Die kunnen we onderscheiden in objectieve en subjectieve argumenten. Objectieve argumenten zijn gebaseerd op feiten, subjectieve argumenten berusten meer op persoonlijke gevoelens en overtuigingen.

- a Noteer uit alle redeneringen uit de vorige opdracht de objectieve argumenten.
- b Noteer uit die redeneringen alle argumenten die gebaseerd zijn op persoonlijke ervaringen (empirische argumenten).
- c Noteer uit die redeneringen alle morele argumenten (gebaseerd op levensbeschouwing, idealen of overtuigingen).

Opdracht 7 Groepsopdracht

Vorm weer een groep van vier personen en bespreek kritisch jullie uitwerkingen. Probeer het samen eens te worden. Lukt dat niet, raadpleeg dan je docent.

Nog een discussie

Op 16 januari 2019 publiceerde *de Volkskrant* een artikel onder de volgende titel.

Om zijn bergschapen te beschermen, wil de directeur van Park Hoge Veluwe wolven kunnen doodschieten

1 Om zijn Corsicaanse bergschapen te beschermen, wil Seger Emmanuel baron van Voorst tot Voorst de inheemse wolf in Nederland kunnen afschieten. 'We moeten ons afvragen: willen we de wolf of willen we de moeflon?' zei de directeur van het Nationale Park de Hoge Veluwe dinsdag in dagblad *de Gelderlander*.



2 Zijn vraag past in de klassieke discussie over de natuur: mogen we die naar onze hand zetten of moeten we er in harmonie mee leven? Met zijn jachtpleidooi voor 'gecontroleerd beheer' van de in Europa beschermde wolf, plaatst hij zich in het kamp van Europarlementariër Annie Schreijer-Pierik. Die zei begin deze maand dat afschot van wolven nodig is om schapenboeren te beschermen.

3 Om haar wens kracht bij te zetten, zei ze dat er veertig wolven zijn in Nederland en dat een plaag dreigt – beweringen die volgens talloze deskundigen niet kloppen. Waar ze het wel over eens zijn: een van de twee

wolven die op dit moment bewezen in Nederland zijn, vestigt zich volgens de officiële definitie eind deze maand op de Veluwe. Het is dan voor het eerst in 150 jaar dat een wolf hier settelt door een eigen territorium in te nemen.

4 Maurice La Haye van de Zoogdierenvereniging en Wolven in Nederland interpreteert het interview van de directeur van de Hoge Veluwe als een poging een genuanceerder verhaal over de wolf te vertellen na 'de flater' van Schreijer-Pierik. 'Maar met dezelfde antiwolfretoriek en met tal van ongefundeerde uitspraken.' Op zijn beurt heeft Van Voorst tot Voorst zijn gedachten over types als La Haye. 'Ze hebben maar één doel: dat de wolf terugkeert in Nederland,' zegt hij, en verwijt de media daar te veel in mee te gaan. 'Ze hangen een eenzijdig verhaal op, maar zitten zelf niet met de gevolgen omdat ze geen grond bezitten.'

5 Rondom de Hoge Veluwe bezitten Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer wel grond. Ze zullen mogelijk gezamenlijk het territorium van de te settelen wolf vormen. 'We nemen graag maatregelen om onze kuddes te beschermen, omdat we willen dat de wolf terugkomt,' zegt een woordvoerder van Staatsbosbeheer. Ook Natuurmonumenten ziet allerlei mogelijkheden, zoals schrikdraadomheiningen.

6 Van Voorst tot Voorst wenst 'al die lui in Nederland zonder een bal verstand van wolven' er succes mee, laat hij telefonisch weten. 'Wij hebben duizenden hectaren open gebied,' zegt hij. 'Idioot idee om dat af te zetten. De moeflon – hier al meer dan honderd jaar, dus in mijn ogen geen exoot – is cruciaal om te voorkomen dat die vlakten dichtgroeien met grove den, een woekeraar met dank aan neerdalend stikstof. Door die schapen halen wij onze Europese biodiversiteitsdoelen. Dat is mijn primaire drijfveer en me meer waard dan de wolf.'

7 De directeur van de Hoge Veluwe, dat voornamelijk inkomsten haalt uit toerisme, is ook eerlijk over zijn andere beweegredenen tegen de komst van het roofdier. 'Ik heb niks aan die wolf.' Anders is het met het schaap dat ironisch genoeg meer dan honderd jaar geleden in Nederland is uitgezet om op te jagen: 'De moeflon is echt een icoon en publiekslieveling, die kunnen we niet missen.'

8 Mocht de directeur van de Hoge Veluwe zijn zin krijgen, dan kan het gedaan zijn met die paar wolven in Nederland na een bezoekje aan de Hoge Veluwe. Is dit niet ook een erg groot offer?

9 'Dat zou wel heel toevallig zijn en niet realistisch,' zegt hij.

'Ik ga over het beheer van mijn gebied en daarvoor geldt: de wolf heeft een significant negatief effect op de biodiversiteit. Deze opvatting is breed gedragen onder andere particuliere landeigenaren in Europa.'



Naar: Pieter Hotse Smit, in *de Volkskrant*, 16 januari 2019.

Opdracht 8

In de laatste alinea's van de uitgangstekst over de Oostvaardersplassen worden de twee klassieke natuurvisiestromingen onderscheiden. Zet ze tegenover elkaar en formuleer je antwoord op de vragen ieder in maximaal tien woorden.

	Visie 1	Visie 2
Uitgangspunt?		
Wat willen ze?		
Waarom?		
Hoe?		
Wat te doen bij problemen?		

Opdracht 9

In het artikel over de wolf komen verschillende personen voor met een mening over het zich weer vestigen van de wolf in Nederland.

Bij welke stroming, dus bij welke visie, zou je hen indelen? Vul ook de reden daarvoor in.

Personen	Stroming	Reden
Sege Emmanuel baron van Voorst tot Voorst		
Annie Schreijer-Pierik		
woordvoerders van Staatsbosbeheer / Natuurmonumenten		
Maurice La Haye		

Opdracht 10

De schrijver van het artikel over de wolf, Pieter Hotse Smit, zegt niet wat zijn visie is. Toch laat hij wel merken naar welke groep zijn voorkeur uitgaat.

- Bij welke stroming zou je hem indelen?
- Noteer minstens twee plaatsen in de tekst waarin hij door zijn woordkeus of formulering laat merken aan welke kant hij staat. Geef bij elk citaat een korte uitleg.

Schrijven

Volgens de dichter J.C. Bloem (1887 - 1966) stelde de natuur in Nederland niet veel voor en was het niet iets om je druk over te maken (inleiding). In de beide teksten heb je gelezen dat veel mensen zich er juist heel erg over druk maken. Misschien vind je dat weer overdreven? Of misschien vind je wel dat we nog veel te onverschillig met de natuur omgaan en dat er juist veel meer actie moet komen?

Opdracht 11

Schrijf een artikel over het onderwerp 'onze omgang met de natuur'.

Je artikel is bestemd voor lezers van ongeveer jouw leeftijd.

Als je een duidelijk standpunt hebt, schrijf je een betoog.

Als je het zelf ook niet zo goed weet, schrijf je een beschouwing.

Zorg voor

- een nieuwsgierig makende titel en inleiding
- aansprekende (voor een deel eigen) voorbeelden
- een slot dat tot actie aanzet
- een overzichtelijk artikel, met een duidelijke indeling in alinea's

Opdracht 12

Laat jouw tekst aan twee klasgenoten lezen en vraag commentaar: op de inhoud en op de vorm. Gebruik dat commentaar voor het schrijven van je definitieve versie.

